

Socialstyrelsen

Vidensafdækning

Velfærdsteknologi for børn og
unge med handicap i
anbringelse

August 2022

Viden til gavn

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Illustrationer: Papertwin Studio

Udgivet august 2022

Download eller se rapporten på
www.socialstyrelsen.dk.

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse
af kilde.

ISBN: 978-87-94059-83-1

Indhold

Indledning	5
Velfærdsteknologi for børn og unge med handicap i anbringelse	5
Teknologier, der ikke bliver sat i spil for barnet pga. manglende kompetencer	5
Formål	5
Datagrundlag	5
Læsevejledning	6
Kapitel 1 Resumé af hovedfund	7
Kapitel 2 Hovedfund 1: Velfærdsteknologi på det sociale område	12
Velfærdsteknologiens raison d'être – og det uforløste potentiale	13
KL's forståelse af velfærdsteknologi: succes på tre bundlinjer	13
Forståelse af velfærdsteknologi på det strategiske niveau	13
Velfærdsteknologi i relation til hjælpemidler	14
Kan det bevilges?	14
Velfærdsteknologi beskrives som en <i>tom betegnelse</i>	15
Forståelse af velfærdsteknologi i denne vidensafdækning	15
Kapitel 3 Hovedfund 2: Velfærdsteknologi i praksis	16
Forståelsen af velfærdsteknologibegrebet i det daglige arbejde med børnene/de unge på tilbudene	17
Der tages udgangspunkt i det enkelte barns muligheder, behov og ønsker	18
Praksis forstår også velfærdsteknologi ud fra tre bundlinjer – fra hvert sit perspektiv	18
"Nårh, er det bare dét? Så ved jeg godt, hvad jeg skal arbejde med"	19
Eksempler på teknologier, der bliver brugt til børnene/de unge med handicap i anbringelse	19
Kommunikationsteknologier for børn uden verbalt sprog	19
Telepresence	20
Spil	20
Mainstreamteknologier med flere funktioner	20
QR-koder	21
Teknologierne spiller en selvstændig rolle i det sociale arbejde	21
Kapitel 4 Hovedfund 3: Ny viden, opkvalificering og teknologiforståelse	22
Metoder til at opnå ny og relevant viden om velfærdsteknologi på tilbudene	23
Kendskab til både teknologi og målgruppe	24
Sidemandsoplæring og betydningen for pædagogernes teknologiske kultur	24

Kompetencer ift. teknologiforståelse	25
Undervisning i teknologiforståelse.....	25
Udvikling af produkter i samarbejde med producenterne	26
Viden og teknologiforståelse som understøttelse af implementering.....	26
Kapitel 5 Hovedfund 4: Implementering og benspænd	27
Fire organisatoriske niveauer med betydning for implementering	28
1. Det politiske niveau og praksis (infrastrukturelt niveau).....	28
2. Muligheder inden for rammerne af det enkelte tilbud (institutionelt niveau)	28
3. Teknologiambassadører som kulturbærere på institutionen (interpersonelt niveau).....	29
4. Kompetenceløft hos personalet (individuel niveau)	30
GDPR er et benspænd ude i praksis	31
Fokus på implementering på de fire niveauer	32
Inspiration til projekter med velfærdsteknologi fra voksenhandicapområdet	32
Kapitel 6 Efter vidensafdækningen.....	33
Teknologiforståelse som et skridt på vejen til bedre implementering af velfærdsteknologi på området for børn og unge med handicap	33
Referencer.....	34

Indledning

I efteråret 2020 gennemførte Socialstyrelsen en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse iblandt de danske kommuner [1]. Formålet med undersøgelsen var at belyse, hvilke udfordringer kommunerne oplever på det specialiserede socialområde (i denne vidensafdækning refereres der til undersøgelsen under navnet 'kommunesurveyen').

I kommunesurveyen angiver 58 pct. af kommunerne, at de oplever udfordringer med at sikre tilstrækkelig viden om brug af ny teknologi, der kan anvendes af børn og unge på det sociale område. Ligeledes angiver 55 pct. af kommunerne, at de oplever udfordringer med at implementere de velfærdsteknologiske løsninger på området [1].

Velfærdsteknologi for børn og unge med handicap i anbringelse

Med afsæt i tallene fra kommunesurveyen, som indebærer hele socialområdet, er denne vidensafdækning udført med fokus på målgruppen *børn og unge med handicap i anbringelse*. Børnene/de unge på de steder, der er blevet interviewet til vidensafdækningen, har typisk autisme, ADHD og/eller motoriske funktionsnedsættelser. Dertil har mange af børnene forskellige tillægsdiagnoser og sjældne diagnoser. Flere af børnene med motoriske funktionsnedsættelser transporterer sig selv i kørestol, har meget begrænset sprog og/eller er ikke kognitivt alderssvarende. Børnene med autisme er karakteriseret ved udfordringer, der er relateret til socialt samspil, kommunikation og adfærdsudfordringer. Det er altså en meget bred målgruppe, som gør brug af forskellige hjælpemidler og teknologier i deres dagligdag, fx til kommunikation, struktur, koncentration, mobilitet m.m. Eksempler på forskellige teknologier uddybes med hovedfund 2.

Teknologier, der ikke bliver sat i spil for barnet pga. manglende kompetencer

Kendetegnende for børnene/de unge i denne vidensafdækning er, at de i høj grad er afhængige af de fagpersoner, der er omkring dem. Dette gælder også ift. at bruge teknologier og hjælpemidler. Hvis fagpersonerne omkring barnet ikke anvender teknologien eller ikke har grundlæggende forståelse for samspillet mellem den socialpædagogiske indsats og teknologien, vil teknologien ikke blive sat i spil og komme børnene/de unge til gavn. Derfor har der, med denne vidensafdækning, i høj grad været fokus på, hvordan fagpersonerne forstår teknologien, bruger teknologien og opnår de rette kompetencer ift. teknologien, hvordan fagpersonerne understøtter samspillet mellem teknologi og socialpædagogisk indsats, hvordan de får ny viden om relevante teknologier for målgruppen, samt hvad der sikrer god implementering for at få disse processer i spil i indsatsen.

Formål

Formålet med vidensafdækningen er at generere viden om, hvordan velfærdsteknologiske løsninger bliver brugt i den sociale indsats for børn og unge med handicap i anbringelse. Hovedfundene i vidensafdækningen vil danne afsæt for eventuelle fremtidige projekter, samt deles med kommuner og andre interesserede aktører.

Datagrundlag

Vidensafdækningen er gennemført via litteraturanalyse af udvalgt litteratur samt en praksisafdækning, i form af et besøg og fem video-interviews med fem forskellige døgntilbud.

Der er foretaget semistrukturerede interviews med i alt 12 fagpersoner, heraf fem ledere og syv medarbejdere (pædagoger eller socialpædagoger, to IKT-/it-konsulenter, en SOSU-medarbejder og en ergoterapeut). Interviewene er gennemført med udgangspunkt i en interviewguide, baseret på udvalgte arbejdsspørgsmål, og interviewene er efterfølgende transskriberet og analyseret i relation til arbejdsspørgsmål og litteratur.

Litteraturen er fremsøgt via *sneboldmetoden* og søgestrategi med fokus på at få hentet bred viden om velfærdsteknologi, primært på børne-/ungehandicapområdet og sekundært på sundhedsområdet, hvor der findes mest dansk forskning om velfærdsteknologi [2]. Litteraturanalsen inkluderer både grå litteratur og forskningsartikler. Derudover er der blevet lavet en søgning på alle 98 kommuners hjemmesider for at afdække, hvordan velfærdsteknologi bliver formidlet kommunalt, bl.a. gennem kommunale strategidokumenter.

Vidensafdækningen er udført af Socialstyrelsen i perioden maj-december 2021.

Læsevejledning

Kapitel 1 indeholder et resumé af de fire hovedfund, der er kommet frem med vidensafdækningen.

I kapitel 2-5 bliver de fire hovedfund uddybet hver for sig.

Kapitel 6 indeholder en kort opsamling af pointerne ift. det videre arbejde inden for området, efterfulgt af referencelisten.

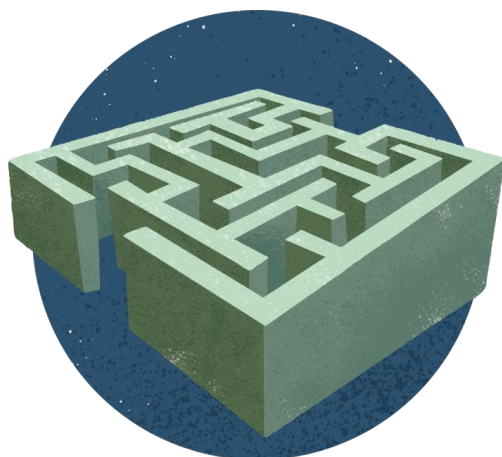
I vidensafdækningen bliver betegnelsen 'botilbud' eller 'tilbud' brugt om anbringelsesstederne, da størstedelen af respondenterne selv brugte de betegnelser. Flere af tilbuddene har foruden botilbud også andre sociale tilbud som aflastnings-, skole- og dagtilbud og refererer undervejs også til erfaringer om teknologibrug fra disse andre afdelinger.

Betegnelsen 'praksisafdækning' refererer til de interviews, der er gennemført som en del af vidensafdækningen.

Der er et overlap mellem termerne *teknologi*, *hjælpemidler* og *velfærdsteknologi*. 'Teknologier' dækker i denne vidensafdækning over alle typer produkter/løsninger (både høj- og lavteknologiske), som borgere og medarbejdere bruger. Nogle teknologier kan fungere som et hjælpemiddel, fordi de "optimerer en persons funktionsevne og reducerer handicap" (Socialstyrelsens definition af hjælpemidler [3]). Nogle teknologier – herunder også dem, der fungerer som et hjælpemiddel for borgeren – kan tilmed betegnes som velfærdsteknologi, fordi disse teknologier indgår i en proces, hvor medarbejdere og borgere bliver udfordret til at agere anderledes end de plejer, og tage teknologi i brug for at understøtte bedre arbejdsgange, pædagogisk praksis og en rehabiliterende indsats for borger. Læs mere i afsnittet *Velfærdsteknologi i relation til hjælpemidler* i hovedfund 1.

Kapitel 1 Resumé af hovedfund

I vidensafdækningen er der blevet identificeret fire hovedfund. Hovedfundene er de pointer eller temaer, der har vist sig gennem litteraturanalsen og interviewene. Disse hovedfund vil være relevante at arbejde videre med for at imødekomme de problemstillinger, som praksis oplever i arbejdet med velfærdsteknologi for børn og unge med handicap i anbringelse. Dette kapitel indeholder et resumé af hovedfundene, og i de efterfølgende kapitler 2-5 uddybes de fire hovedfund hver for sig.

Hovedfund 1: Velfærdsteknologi på det sociale område

Dette hovedfund beskriver, hvordan velfærdsteknologi bliver forstået i relation til socialområdet fra strategisk-politisk niveau.

Kontekst og afsender. Der er ikke nogen entydig forståelse af begrebet velfærdsteknologi på tværs af kommuner, sundhedssektoren og mellem forvaltning og praksis. Forståelsen og brugen af begrebet afhænger af konteksten og afsenderen. Fx kan der være stor forskel på forståelse og brug af begrebet i hverdagen på et botilbud og i en kommunes handicappolitiske strategi, hvor afsenderne kan være hhv. botilbudsledere og politikere. Det betyder bl.a., at der kan være stor forskel på forventningerne til, hvad teknologierne kan løse samt oplevelsen af, om teknologierne indfrier disse forventninger.

- **Tre bundlinjer.** På strategisk-politisk niveau forstås velfærdsteknologi typisk som teknologier, der skal opnå resultater på tre bundlinjer: borgere, medarbejdere og økonomi. Det vil sige, at begrebet 'velfærdsteknologi' er knyttet til en formålsbestemt proces, der omfatter brug af teknologi, hvor formålet er at få positive resultater på de tre bundlinjer.
- **Hjælpe midler og velfærdsteknologi.** Der er et overlap mellem anvendelsen af begreberne *hjælpe midler* og *velfærdsteknologi* i kommuner og praksis. Hjælpe midler defineres af Socialstyrelsen som produkter, der optimerer en persons funktionsevne og reducerer handicap, og har altså udelukkende fokus på borgeren og på produkter. Velfærdsteknologi er ikke udtryk for specifikke teknologier eller produkter, men betegner processer eller nye tilgange, hvor teknologierne udfordrer medarbejdere og borgere til at agere anderledes end de plejer, og dermed tage teknologi i brug for at understøtte bedre arbejdsgange, pædagogisk praksis og en rehabiliterende indsats, der optimerer borgers funktionsevne og reducerer handicap.

Læs mere fra side 12.

Hovedfund 2: Velfærdsteknologi i praksis

Dette hovedfund præsenterer forståelsen af velfærdsteknologi ud fra de adspurgte tilbud.

- **Praksis bruger ikke betegnelsen 'velfærdsteknologi'**. På de adspurgte tilbud bruges begrebet 'velfærdsteknologi' sjældent i det faglige arbejde. For nogle er det ikke klart, *hvorvidt* de overhovedet arbejder med velfærdsteknologi, fordi der typisk tales om de konkrete teknologiske løsninger, og hvordan de understøtter en konkret socialpædagogisk indsats.
- **Teknologi er en del af arbejdet**. På handicapområdet er teknologier og hjælpemidler allerede en integreret del af det socialpædagogiske arbejde, fordi børnene/de unge typisk har et eller flere hjælpemidler, som kompenserer, træner eller understøtter aktivitet og deltagelse. Nogle teknologier er simple, nogle er avancerede, nogle er mainstreamteknologier, som bruges af den generelle befolkning.
- **Konsekvensen ved ikke at vedligeholde viden om teknologi**. Det er ikke uvant for medarbejderne at forholde sig til teknologier i deres arbejde, men fordi nogle teknologier er avancerede og udvikler sig hurtigt, kan det være svært for medarbejderne at vedligeholde deres vidensgrundlag. Det kan i sidste ende betyde, at de nødvendige teknologier ikke bliver taget i brug eller brugt optimalt, hvilket kan have store konsekvenser for barnet og dets udvikling.
- **Barnet i centrum – ikke økonomi og arbejdsmiljø**. For praksis er omdrejningspunktet i den sociale indsats: barnet og barnets udvikling. Når der tales om teknologi, er der derfor i høj grad fokus på, hvad teknologien kan gøre af forskel for barnet – ikke økonomi og medarbejders arbejdsmiljø.
- **Systematik for faglig brug af teknologier**. De forskellige forståelser af begrebet velfærdsteknologi på hhv. strategisk-politisk niveau og praksis-niveau betyder bl.a., at det er svært for tilbuddene at redegøre for, hvordan de arbejder med teknologier til at understøtte den sociale indsats. Der kan derfor være en diskrepans mellem de forventninger, der er til teknologierne og den værdi, der rent faktisk bliver skabt med dem.
- **Ingen 'one size fits all'-løsning**. Børnene/de unge har forskellige ressourcer, ønsker og behov. Det betyder, at teknologien, på trods af at vise god effekt og store besparelser i afprøvningsprojekter, kan vise sig ikke at gøre nogen forskel for barnet/den unge. Derudover har medarbejderne forskellige kompetencemæssige udgangspunkter ift. at bruge teknologierne, og dermed er teknologien ikke bare en tom genstand, der kan rulles ud i stor skala for så at blive implementeret af sig selv.
- **Børnene og medarbejderne er afgørende for implementeringsprocessen**. Fagpersonerne og børnene/de unge får, som det sidste led i implementeringskæden, stor betydning for, hvorvidt teknologierne bliver implementeret i den sociale praksis. Her er det vigtigt, at teknologierne giver mening for barnet og ift. den sociale indsats, samt at de ikke oplever for mange udfordringer i brugen af teknologierne.

Læs mere fra side 16.

Hovedfund 3: Ny viden, opkvalificering og teknologiforståelse

Hovedfundet beskriver metoder til at understøtte fagpersonernes viden og kompetencer ift. at bruge velfærdsteknologi som en del af den sociale indsats.

- **Nøglepersoner/ambassadører.** De fleste af tilbuddene udpeger eksisterende personale som nøglepersoner eller ambassadører med særlig viden om teknologier, som bruges til at understøtte den sociale indsats. Det kan være personale med viden om specifikke produkter, der skal implementeres bredt på tilbuddet, eller ergoterapeuter med viden om hjælpemidler til det enkelte barn, eller personale som har generelt kendskab til it og teknologi.
- **Både kendskab til teknologi og målgruppe.** Det afgørende ved nøglepersonerne er, at de *både* har kendskab til teknologien og den målgruppe eller de børn/unge, teknologien skal bruges i samspil med. På den måde kan de udvælge og gøre brug af teknologier, som bedst muligt matcher barnets/den unges ressourcer, behov og ønsker. Det giver også mulighed for, at medarbejderne henter inspiration i mainstreamteknologi, som de fx har derhjemme, og udtænker nye måder at bruge det i en socialfaglig indsats.
- **Begrænset systematisk opkvalificering af medarbejdere.** Tilbuddene har sjældent ressourcer til systematisk opkvalificering af medarbejderne ift. brug af teknologier. Der gøres typisk brug af sidemandsoplæring, som er en sårbar kompetencekonstellation, fordi vidensdelingen kommer til at afhænge af medarbejderens kvalifikationer ift. teknologien og medarbejderens personlige indstilling til dem (fascineret, negativ etc.). Dette har i sidste ende betydning for, om og hvordan teknologien bliver implementeret fremadrettet i den sociale indsats.
- **Udvikling af teknologier med producenter.** Nogle tilbud afprøver produkter for producenter og er på den måde med til at udvikle produkterne, så de passer bedre til det socialpædagogiske arbejde og til de børn og unge, som er målgruppen i tilbuddet.
- **Kompetencer ift. teknologiforståelse.** Ved at opkvalificere personalet bredt set ift. teknologiforståelse, får medarbejderne en mindre teknologiforskrækket og mere nysgerrig tilgang til nye teknologier (både høj- og lavteknologiske), således at de bliver bedre til at sætte dem i spil for barnet i den sociale indsats.
- **Teknologiforståelsens fire kompetenceområder.** Foruden 1) at kunne betjene teknologierne skal personalet også kunne 2) reflektere over, hvordan teknologien påvirker deres praksis og omvendt, hvordan medarbejderne har indflydelse på, hvordan teknologien bliver brugt. Derudover skal medarbejderen 3) forstå de mange forskellige aktører og interesser, der er en del af processen, fx når nye teknologier introduceres. Endelig skal medarbejderne 4) aktivt arbejde med, hvordan deres faglighed udvikler sig med teknologierne, fx i form af ændrede arbejdsopgaver eller måder at gøre tingene på.

Læs mere fra side 22.

Hovedfund 4: Implementering og benspænd

Hovedfundet skitserer opmærksomhedspunkter ift. at sikre implementeringen af teknologierne i den sociale indsats.

- **Forståelse for teknologiens vej ind i praksis.** Implementering af teknologi kan blive udfordret på forskellige måder. Storskalaudrulning af produkter uden henblik på medarbejderne og børnene/de unge på tilbuddet kan forekomme meningsløst og dermed være en hindring for implementering af teknologien. TEKU-modellens tredje aspekt adresserer kompetencerne ift. at kunne agere fagligt i relation til denne udfordring.
- **Personaleflow stiller krav til teknologien.** Mangel på personale og høj grad af udskiftning stiller krav til teknologien, der skal være simpel og intuitiv, således at fx vikarer også kan bruge den, uden at gå på kompromis med barnets behov i anvendelsen af teknologien.
- **Ledelsen spiller en central rolle ift. forankring.** Ledelsens rolle er at skabe et åbent rum, hvor medarbejdere uanset kompetenceniveau kan være udforskende på teknologiens muligheder for at understøtte en social indsats. Et rum hvori ledelsen er opmærksom på og giver plads til at arbejde med de konsekvenser, forandringer og dilemmaer, der opstår, når teknologien tages i brug.
- **Ændringer i kulturen.** En kultur, hvor der er plads til at være uerfaren men nysgerrig og udforskende på teknologien og dens muligheder, skaber grobund for implementering af nye teknologier og nye måder at bruge eksisterende teknologier på. Kulturen kan skabes inde fra arbejdspladsen med brug af kulturbærere i form af teknologiambassadører. Og under forudsætning af, at kulturen tillader forskellige kompetenceniveauer, uden at det sætter den kollegiale relation på spil.
- **Der skal afsættes ressourcer til implementering.** Teknologierne implementerer ikke sig selv ude i praksis. Teknologierne skal tænkes ind som en del af den socialpædagogiske praksis med udgangspunkt i de børn og unge, som teknologierne skal bruges i samspil med. Teknologierne er i konstant udvikling og forandres i relation til de fagpersoner og børn/unge, der bruger teknologierne.
- **GDPR-reglerne opleves som en barriere ude i praksis.** Medarbejderne oplever, at GDPR-reglerne er uklare og svære at navigere i, hvilket betyder, at ellers gode idéer til at bruge teknologi som en del af den sociale indsats må droppes igen pga. GDPR. Medarbejderne skal have forudsætninger for at kunne træffe den faglige vurdering af, hvordan teknologierne kan tages i brug inden for rammerne af GDPR, dvs. hvordan man har tænkt sig at bruge borgerens oplysninger, og hvordan det tjener et sagligt formål.

Læs mere fra side 27.

Kapitel 2

Hovedfund 1: Velfærdsteknologi på det sociale område

Velfærdsteknologi er et begreb, der knytter sig til den danske samfundsmodel for velfærdsstaten. På socialområdet tales der om velfærdsteknologi på flere niveauer med forskellige forståelser af begrebet, og betydningen afhænger i høj grad af konteksten og afsenderen [4]. Dette hovedfund beskriver, med udgangspunkt i forskning, strategiske dokumenter og kommunale hjemmesider, hvordan velfærdsteknologi forstås fra strategisk-politisk niveau.

Velfærdsteknologiens raison d'être – og det uforløste potentiale

Den demografiske udvikling i samfundet betyder, at der i fremtiden vil være flere borgere, der har behov for støtte og pleje på social- og sundhedsområdet, og færre fagpersoner til at løfte opgaverne [2] [5] [6]. Denne udvikling betyder, at der efterspørges teknologiske løsninger til at understøtte øget selvhjulpethed hos borgerne og til understøttelse af arbejdsopgaverne for det personale, der skal beskæftige sig med borgerne [2, p. 12].

Der har således været fokus på anvendelse af velfærdsteknologi i en del år, men der tales fortsat om, at velfærdsteknologi indeholder et potentiale, der endnu ikke er blevet indfriet, *det uforløste potentiale* [5] [2, p. 13]. Det kan skyldes, at der er en vis afstand mellem forventningerne til, hvad velfærdsteknologien skal kunne løse, og til de konkrete opnåede resultater [7, p. 252]. Det kan også skyldes, at begrebet undervejs har ændret karakter fra at have et ressourcebesparende fokus til også at have fokus på borgeren [8]. Dermed måles indfrielsen af potentialet fra strategisk-politisk niveau på ressourcebesparelserne, mens indfrielsen af potentialet fra praksis-niveau snarere vurderes ud fra, om det gør en forskel for borgeren. Denne diskrepans vendes der tilbage til i hovedfund 2, som beskriver brugen af velfærdsteknologi ud fra praksisafdækningens resultater (interview med praksis).

KL's forståelse af velfærdsteknologi: succes på tre bundlinjer

Kommunernes Landsforening (KL) står som en af de helt centrale aktører i arbejdet med velfærdsteknologi på det kommunale område. KL beskriver med *Fælleserklæringen om velfærdsteknologi* fra 2021, hvordan velfærdsteknologi handler om at opnå resultater på tre bundlinjer: 1) bedre oplevet kvalitet for borgere med behov for støtte, 2) bedre arbejdsmiljø og -glæde blandt medarbejdere og 3) bedre udnyttelse af de offentlige ressourcer [5].

Forståelse af velfærdsteknologi på det strategiske niveau

Af strategiske dokumenter, bl.a. fra KL og på kommunernes egne hjemmesider, fremgår det, at velfærdsteknologi skal løse en samfundsmæssig opgave, som er bundet op på den demografiske udvikling, hvor der bliver flere borgere med behov for pleje og støtte og færre fagpersoner til at tage sig af dem. Teknologierne bliver altså ikke vurderet som 'velfærdsteknologi' ud fra teknologien per se, men bliver vurderet ud fra, om det opfylder de tre bundlinjer, som KL påpeger.

En søgning på kommunernes hjemmesider viser, at velfærdsteknologi som begreb oftest anvendes som et politisk begreb. Velfærdsteknologi er således skrevet ind i kommunens handicappolitik/-strategi (eksempelvis Hillerød Kommune [9]). Samtidigt refereres der til

velfærdsteknologi på budgetpolitisk niveau, bl.a. i rammeaftalen på det specialiserede socialområde for Region Hovedstaden [10]. Kommunerne opfordres til fortsat at fastholde et stort fokus på effektiv ressourceudnyttelse og innovativ udvikling, herunder at have fokus på anvendelse af velfærdsteknologi i indsatserne. Det bliver typisk ikke specificeret yderligere, hvordan eksempelvis de enkelte tilbud forventes at gøre dette. Dertil kommer, at kommunerne er uklare på, hvornår der tales velfærdsteknologi, forbrugsgoder eller hjælpemidler (se eksempelvis en beskrivelse om støttemuligheder [11]). Dette viser, at der også i tværgående kommunalt regi ikke er en entydig forståelse af, hvad velfærdsteknologi er.

Velfærdsteknologi i relation til hjælpemidler

Der kan altså være behov for at stille begreberne velfærdsteknologi og hjælpemidler op over for hinanden for at forstå, hvori lighederne og forskellene består. Socialstyrelsen definerer hjælpemidler som:

Et hjælpemiddel er ethvert produkt, der optimerer en persons funktionsevne og reducerer handicap [3].

Hjælpemidler kan derfor både være produkter, som er fremstillet og markedsført specifikt som hjælpemidler, men det kan også være mainstreamprodukter, som, i en given sammenhæng, kan optimere en persons funktionsevne og reducere et handicap [3]. I hjælpemiddelbegrebet er der altså udelukkende fokus på, hvordan produktet optimerer noget for borgeren, hvor KL's velfærdsteknologibegreb både inkluderer borger, medarbejder og økonomi.

I Socialstyrelsens forståelse af begrebet er 'velfærdsteknologi' ikke knyttet til bestemte produkter eller teknologier, men betegner processen eller tilgangen at tænke i teknologiske løsninger i praksis, fx i den pædagogiske, socialfaglige, undervisningsfaglige eller sundhedsfaglige praksis. Således udfordrer teknologierne medarbejdere og borgere til at agere anderledes, end de plejer, og dermed tage teknologi i brug for at understøtte bedre arbejdsgange, pædagogisk praksis og en rehabiliterende indsats, der optimerer borgers funktionsevne og reducerer handicap [3].

Kan det bevilges?

De to begreber, velfærdsteknologi og hjælpemidler, har derfor et vist overlap, hvilket kan skabe forvirring ude i praksis, når man kigger på de enkelte produkter, særligt når produkterne søges bevilget efter fx servicelovens §112 om hjælpemidler og §113 om forbrugsgoder. En respondent fra praksisafdækningen forklarer:

"Nogle gange har vi søgt om hjælpemidler til vores borgere. Og de hjælpemidler, vi har søgt, der får vi at vide, at det er almindelige forbrugsgoder – og dét er det bestemt ikke; det er i høj grad velfærdsteknologi og kompenserende teknologi" (pædagog og it-konsulent, botilbud).

Kommunen har pligt til at yde råd og vejledning om hjælpemidler til borgere med funktionsnedsættelse, men med et felt som velfærdsteknologi, der udvikler sig så hurtigt, kan det være svært at kende teknologierne nok til at kunne vurdere, hvordan, og i hvor høj grad, teknologierne kan kompensere borgeren [12]. Samtidig er det mange gange mainstreamprodukter, som ikke er udviklet særligt til mennesker med funktionsnedsættelse, og som derfor bliver betragtet som et forbrugsgode, frem for et hjælpemiddel, i visitationsøjemed [12]. Dette har betydning for, om tilbuddet selv skal betale helt eller delvist for de forskellige relevante teknologier til børnene/de unge på tilbuddet.

KL peger selv på, at det er problematisk, at "velfærdsteknologierne [ikke indgår] som en fast del af vurderingen og/eller sortimentet, når borgerne bliver visiteret" [13]. Og citatet ovenover viser, at der ikke er en entydig opfattelse af hvad, der er hhv. hjælpemidler, mainstreamteknologi/forbrugsgoder og velfærdsteknologi.

Velfærdsteknologi beskrives som en *tom betegnelse*

Gennem både interviews og litteratur i forbindelse med denne vidensafdækning er der dukket mange forskellige betegnelser op, som alle knytter sig til begrebet velfærdsteknologi, bl.a.:

- velfærdsteknologiske hjælpemidler [6]
- hverdagsteknologi (kommunehjemmesider samt Region Hovedstaden)
- støttesystemer (botilbud)
- hverdagsredskaber (botilbud)
- træningsredskaber og
- APV-hjælpemidler [14].

Forskning viser også, at ordet *velfærdsteknologi* har mange forskellige forståelser knyttet til sig [2], ligesom en undersøgelse, foretaget blandt Socialpædagogernes Landsforbunds medlemmer, viser, at 17% slet ikke ved, om de bruger velfærdsteknologi [15].

Begrebet velfærdsteknologi bliver i en norsk forskningsartikel betegnet som en *tom betegnelse*; et begreb, som ikke har sit eget indhold, før det får mening gennem den kontekst, det bliver brugt i [16, p. 168]. Det betyder, at ordet kan fortolkes og defineres forskelligt, afhængig af, om det bruges på sundhedsområdet, det sociale område, om det er på et strategisk-politisk niveau, eller om det er ude i praksis, hvor fagpersonerne står sammen med borgeren [4]. Det er også i egenskab af at være en tom betegnelse, at velfærdsteknologi bliver svært at sammenligne på tværs af de forskellige niveauer, fx når det fra politisk side ønskes at måle på, om potentialet med velfærdsteknologien er blevet indfriet, hvis der ude i praksis er en anden forventning til velfærdsteknologiernes potentiale. Praksis' forståelse af velfærdsteknologi og dets potentiale beskrives i hovedfund 2 på næste side.

Forståelse af velfærdsteknologi i denne vidensafdækning

I denne vidensafdækning, som handler om velfærdsteknologi for børn og unge med handicap i anbringelse, er der primært fokus på teknologier, som først og fremmest understøtter udvikling, aktivitet og deltagelse, selvstændighed/selvhjulpemidlet og trivsel for målgruppen. Denne understøttelse kan føre til ændrede arbejdsopgaver for fagpersonalet omkring barnet, fx fordi barnet selv kan monitorere eller udføre aktiviteter, som fagpersonalet tidligere skulle udføre eller hjælpe med. Her er velfærdsteknologiens rolle at skabe processer eller nye tilgange, hvor teknologierne udfordrer medarbejdere og børnene/de unge til at agere anderledes end de plejer, og dermed tage teknologi i brug for at understøtte barnet og barnets udvikling samt den pædagogiske praksis og bedre arbejdsgange. I denne vidensafdækning beskrives primært elektroniske teknologier, fordi det oftest er med disse, at personalet oplever udfordringer, og fordi disse teknologier hurtigere forandres [17].

Kapitel 3

Hovedfund 2: Velfærdsteknologi i praksis

Begrebet velfærdsteknologi er udsprunget fra særligt sundheds- og ældreområdet, og det er også her, der findes den største mængde forskningslitteratur og flest dokumenterede afprøvningsprojekter [4] [2]. Det er derfor begrænset, hvad der findes af dansk forskning og afprøvningsprojekter specifikt om velfærdsteknologi for børn og unge med handicap i anbringelse. I dette hovedfund beskrives fagpersoners forståelse af velfærdsteknologi med udgangspunkt i interviews med 5 botilbud (i alt 12 fagpersoner, som er hhv. pædagoger eller socialpædagoger, en enkelt SOSU-medarbejder, en ergoterapeut, to IKT-/it-konsulenter og ledere). Hovedfundet beskriver også nogle af de teknologier, der bliver brugt på de adspurgte botilbud, og hvordan de bliver brugt i arbejdet med børnene/de unge med handicap.

Forståelsen af velfærdsteknologibegrebet i det daglige arbejde med børnene/de unge på tilbuddene

Gennem interviewene med praksis er det tydeligt, at fagpersonerne har en pragmatisk tilgang til teknologierne, hvilket adskiller sig fra den mere strategiske og økonomiske tilgang, beskrevet i hovedfund 1. Blandt de adspurgte fagpersoner skelnes der ikke mellem, om redskaberne forstås som hjælpemidler, velfærdsteknologi eller noget helt tredje. En respondent opsummerer det her:

"I daglig praksis snakker vi om det konkrete hjælpemiddel. Så er det lidt ligegyldigt – forstå mig ret – om det hedder velfærdsteknologi eller hjælpemidler, men mere 'hvad kan hjælpe det enkelte barn?'" (ergoterapeut, botilbud).

En leder fra et andet tilbud siger:

"Det er ikke sådan, at vi omtaler det som værende velfærdsteknologi [...] Det er egentligt bare hverdagsredskaber til at gøre det nemmere at kommunikere og udvikle børnene" (leder, botilbud).

Der er dog en udbredt forståelse af velfærdsteknologi som noget specifikt elektronisk, noget 'der sættes strøm til' eller noget digitalt – særligt når det bliver sat op imod betegnelsen *hjælpemidler*. Her forklarer to respondenter det på hver sin måde:

"Når vi har snakket velfærdsteknologi, så er det jo meget, at vi har forladt den analoge verden og er gået over i noget mere elektronisk" (socialpædagog, botilbud).

"Hjælpemidler er et mere gammeldags ord, tænker jeg. Og velfærdsteknologi er et ord, der er kommet mere frem med tiden" (leder, botilbud).

En tredje forklarer, hvordan de forstår hjælpemidler som knyttet til fysiske funktionsnedsættelser og velfærdsteknologier knyttet til kognitive funktionsnedsættelser – eller til at understøtte andre typer af pædagogiske indsatser med udgangspunkt i aktiviteter.

En leder på et botilbud forklarer desuden, at de forskellige definitioner ikke er afgørende for dem, men snarere at der bliver talt det samme sprog om velfærdsteknologi på de forskellige

niveauer (politisk og praksis), så de kan arbejde ud fra en fælles forståelse. Det kan fx være svært for dem at dokumentere, at de bruger teknologi i den sociale indsats, hvis de ikke har en systematik at beskrive det ind i, som afspejler de lovgivningsmæssige rammer, de skal løse deres opgave inden for.

Der tages udgangspunkt i det enkelte barns muligheder, behov og ønsker

På handicapområdet bruges der mange forskellige typer teknologi, som enten kompenserer eller træner borgeren, eller understøtter en social indsats omkring borgeren. Nogle teknologier er simple og behøver ikke tilpasning til den enkelte borger, mens andre er mere avancerede og skal tilpasses den enkelte. Dertil findes der teknologier, som bruges af den generelle befolkning, uden at være lavet med det formål at kompensere for en funktionsnedsættelse (kaldes typisk mainstreamteknologi eller hverdagsteknologi). Respondenterne forklarer også, at det højteknologiske (fx en tablet) ikke altid er bedre end det lavteknologiske (fx papir og blyant), fordi nogle af børnene/de unge foretrækker den ene frem for det andet. En respondent forklarer:

”Vi er meget pragmatiske; vi bruger simpelthen dét, der dur til den enkelte. Altså, hvis vi kommunikerer bedre med en konkret¹ til dét barn, jamen, så kommunikerer vi med en konkret” (socialpædagog, botilbud).

Fagpersonerne er derfor opmærksomme på, hvad der er bedst at bruge i den givne situation og for det enkelte barn. Det betyder, at teknologien, på trods af at vise god effekt og store besparelser i afprøvningsprojekter, kan vise sig ikke at gøre nogen forskel for barnet, hvis det ikke bliver modtaget af børnene/de unge eller medarbejderne, da det er de aktører, der i sidste ende har betydning for implementeringen.

”Nogle gange så har vi jo også nogle afdelingsledere, som siger ’Nu skal I købe to gange VR [virtual reality, red.], fordi det, synes jeg, er smart, og jeg har læst en artikel.’ Jo-jo, det kan vi også godt, men der skal også være en mening med galskaben. Der er jo mange måder, man kan arbejde med tingene på” (pædagog og it-konsulent, botilbud).

Praksis forstår også velfærdsteknologi ud fra tre bundlinjer – fra hvert sit perspektiv

Selvom det primære fokus for fagpersonerne i praksis synes at være på barnet, så forholder de sig også til de to andre bundlinjer, der er forbundet med velfærdsteknologi (jf. KL's tre bundlinjer). Som eksempler på velfærdsteknologi, nævner flere af respondenterne fx digitale platforme, der indeholder praktiske og pædagogiske informationer om barnet, altså et redskab for medarbejderne. Der blev også nævnt et hæve-sænke-puslebord, ligesom der sommetider nævnes, hvordan børnenes hjælpemidler er med til at frigive tid for personalet til andre opgaver, fordi hjælpemidlerne kompenserer børnene, så de kan være mere selvhjulpne.

Den tredje bundlinje, økonomien, nævnes meget sparsomt hos medarbejderne, men ofte hos lederne. Og det skyldes antageligt, at det ikke er det faglige fokus for medarbejderne, men et fokus hos lederne, som netop har til opgave at forholde sig til økonomien.

¹ En konkret er en fysisk genstand, som bruges til at symbolisere noget mere abstrakt, fx kan en konkret være en legetøjsbus, som symboliserer, at de skal ud at køre med bus om lidt.

En respondent forklarede, at han havde været til et møde med strategiske aktører, hvor han deltog som repræsentant for frontmedarbejderne, som arbejder direkte med borgerne:

"Det der med, at jeg [...] på 10 minutter kan vende tilværelsen op og ned for et barn. Det er dét, der driver mig. Det var ikke det, der drev de andre, [...] der blev talt meget kroner og ører og besparelser (IKT-konsulent, botilbud).

"Nårh, er det bare dét? Så ved jeg godt, hvad jeg skal arbejde med"

Socialpædagogernes Landsforbund (SL) har lavet en undersøgelse blandt deres medlemmer, som viser, at 32% aldrig bruger velfærdsteknologi i deres arbejde [15]. Og lige så interessant er det, at 17% slet ikke ved, om de bruger velfærdsteknologi. Det tyder på, at der er uklarhed omkring begrebet, og hvad det egentlig dækker over.

Det samme billede viste sig ved indsamlingen af data til denne vidensafdækning, hvor langt de fleste respondenter indledningsvis ikke var sikre på, om de brugte velfærdsteknologi. Men efter at have talt sig ind på emnet, kunne de præsentere forskellige typer teknologier, de bruger til at understøtte deres socialfaglige praksis med børnene/de unge.

To af respondenterne med it-kendskab tager ud og holder oplæg om velfærdsteknologi, og i den forbindelse oplever de, at det deltagende fagpersonale bliver overraskede og lettede over, hvad begrebet egentlig dækker over.

*"Når jeg har været ude og holde oplæg, så er feedbacken sådan oftest
"Nårh, er det bare dét? Så ved jeg godt, hvad jeg skal arbejde med"
(pædagog og it-konsulent, botilbud).*

Det er altså vigtigt 'at få afmystificeret begrebet', som respondenterne bag ovenstående citat forklarede det, før man kan igangsætte det socialfaglige arbejde med teknologierne.

Eksempler på teknologier, der bliver brugt til børnene/de unge med handicap i anbringelse

I det følgende gives der eksempler på teknologier, som bliver brugt i den socialpædagogiske indsats for børnene/de unge med handicap på botilbuddene. Herunder også hvilke udfordringer, fagpersonerne oplever i brugen af teknologierne.

Kommunikationsteknologier for børn uden verbalt sprog

På et af bostederne er der i høj grad fokus på kommunikationsteknologier, fordi alle børnene har kommunikative vanskeligheder. Fagpersonalet er meget bevidste om, hvor vigtige kommunikationsredskaberne er for børnene for, at de kan trives.

"Vi oplever også, i forhold til børn, som er i mistrivsel, at rigtig meget handler, om at de jo faktisk kommunikerer med deres adfærd, fordi de ikke har nogen alternative muligheder for at gøre det tydeligt, hvad det er, de vil. Så bliver de frustrerede, og så reagerer de, enten ved at daske eller på anden måde kommunikere – og det er jo også et sprog. [...] Vi kan bare se, hvor vigtigt det er, at børnene får et sprog, at de får en stemme indeni og selv kan kommunikere, selvom de verbalt ikke kan" (konstitueret leder, botilbud).

Med denne faglige bevidsthed om, hvor vigtige teknologierne er for børnene og som en del af det pædagogiske arbejde med børnene, skaber det derfor også frustration hos fagpersonerne,

når teknologierne er svære at betjene eller pludselig ikke virker – særligt når der er mange forskellige personer omkring barnet, som ikke kender barnet lige godt. Denne agens ift. teknologien har betydning for, hvordan også barnet opfatter teknologien samt de andre medarbejders tilgang til teknologien, fx hvis der er negativ diskurs knyttet til den.

Her er der derfor brug for, at fagpersonalet er opmærksomme på, hvilke implikationer det kan have for, hvordan barnet opfatter teknologien, hvis de fx udtrykker over for børnene, at de ikke forstår den eller er utrygge ved at bruge den [17].

Telepresence

På et af tilbuddene havde de gode erfaringer med at bruge telepresence² med børn, som på grund af længere sygdomsforløb eller lignende ikke kunne deltage i undervisning. Her kom inspirationen fra faglige netværk til en it-medarbejder, som har god indsigt i børnenes/de unges behov. Muskelsvindsfonden har afprøvet telepresence-teknologi for 21 børn og unge med muskelsvind, som har højt fravær i skolen, primært pga. sygdom og hospitalsindlæggelser [18]. Deltagerne fik med projektet mindre fravær og oplevede stor succes med brug af teknologien. Evalueringen viser, at implementeringen kræver undervisning og rådgivning i at bruge teknologien samt godt kendskab og ressourcer for at kunne tilpasse teknologien til den enkelte [18].

Spil

På flere af tilbuddene blev spil nævnt som en god måde at træne sociale færdigheder og til at skabe relationer til personalet, med udgangspunkt i det fælles tredje. Spil, som del af en social indsats for børn med autisme, er afprøvet i forskellige projekter med gode resultater [19]. Et af disse projekter konkluderer, at det udfordrende ved implementeringen af spilteknologierne bestod i manglende kritisk vurdering af deres egnethed ift. børnene, samt at medarbejderne havde meget forskellig tilgang til og brug af teknologierne. Disse resultater peger på, at der skal fokuseres på opkvalificering af medarbejderne ift. generel teknologiforståelse, så de bliver bedre til at vurdere teknologierne ud fra et fagligt aspekt, samt at teknologierne betragtes som en faglig indsats, hvor medarbejderne har samme forudsætninger for at gennemføre indsatsen.

Mainstreamteknologier med flere funktioner

På alle de interviewede botilbud bliver der brugt tablets i større eller mindre grad. Tablets har, ifølge respondenterne, den fordel og ulempe, at de kan rumme mange forskellige funktioner på en gang og kan tages med rundt i de forskellige arenaer, som barnet bevæger sig i i sin hverdag. Ulempen består i, at nogle af børnene ikke kan overskue, når teknologien har flere funktioner på én gang, og at det kan være svært at differentiere de forskellige situationer og arenaer, barnet bruger den samme tablet i. En respondent forklarer, hvordan tabletten bruges af de unge til spil og afslapning i botilbuddet (barnets fritid), samt til undervisning i skolen eller bestemte gøremål.

Tablets og smartphones bruges også af personalet nogle af stederne som et fagligt redskab, hvor de kan have pædagogisk og praktisk information om børnene/de unge. Respondenterne er generelt tilfredse med smartphones/tablets som faglige redskaber, fx nævner en af respondenterne særligt det med, at de kan tage det med sig rundt og ikke skal tilbage og læse på computeren hele tiden.

² Telepresence er teknologi, typisk i form af en robot eller en tablet, som gør det muligt at deltage i fx undervisning, selvom man ikke kan være fysisk tilstede i lokalet.

QR-koder

På et af tilbuddene har medarbejdere stor gavn af at bruge QR-koder, som medarbejderen kan scanne og derved læse om barnet eller få vist videosekvenser med bestemte måder at udføre barnets rutiner på. Dette bliver fremhævet særligt til de børn, som både har motorisk og kognitiv funktionsnedsættelse, og som ofte har stort behov for pleje. En respondent forklarer, at det er mindre brugt til de børn og unge, som ikke har motorisk funktionsnedsættelse, fordi de er "mere her-og-nu-krævende" – det betyder, at de ikke har tålmodighed til at vente på, at medarbejderen læser/ser video via QR-koden.

I et interview med et andet tilbud efterspurgte de netop denne løsning med QR-koder, men har set sig nødsaget til at droppe teknologien, fordi de ikke mente, det var kompatibelt med GDPR-reglerne.³ På tilbuddet havde man lavet videosekvenser for nogle af børnenes rutiner, så medarbejderne ikke behøvede at orientere sig i lange beskrivelser forinden:

"Fordi der er så mange medarbejdere omkring det enkelte barn, så havde det været fedt at arbejde med QR-koder, hvor du scanner en QR-kode, og så kan du se, hvordan du hjælper det her barn på toilettet, giver ham sko på osv. På et tidspunkt havde vi filmet absolut alt, der var omkring det enkelte barn, og så kom GDPR, og så måtte vi ikke bruge det" (ergoterapeut, botilbud).

Teknologierne spiller en selvstændig rolle i det sociale arbejde

Uanset hvilken type teknologi, der er tale om, og hvilket formål den tjener, så bliver teknologien et fælles tredje i den sociale indsats, som barnet/den unge, en eller flere medarbejdere og måske en leder skal forholde sig til [17]. Alle disse aktører har forskellige kompetencemæssige udgangspunkter ift. at bruge teknologierne, og dermed er teknologien ikke bare en tom genstand, der kan rulles ud i stor skala for så at blive implementeret af sig selv – tilsvarende heller ikke i *lokal* skala, som det viste sig med nogle af tilbuddene, der indkøber produkter og introducerer dem på alle afdelinger, uden at følge op på brugen af dem.

Fagpersonerne og børnene/de unge får, som det sidste led i implementeringskæden, stor betydning for, hvorvidt teknologierne bliver implementeret i den sociale praksis. Her er det, ifølge de adspurgte respondenter, vigtigt, at teknologierne giver mening for barnet og ift. den sociale indsats, samt at de ikke oplever for mange benspænd i brugen af teknologierne. I næste kapitel, hovedfund 3, beskrives, hvordan fagpersonernes viden om teknologierne kan understøttes, så grundlaget for, at teknologierne kan komme barnet/den unge til gavn, styrkes.

³ Denne specifikke problematik vedrørende persondataforordningen, GDPR, blev nævnt i mange sammenhæng i interviewene, og adresseres mere uddybende i Hovedfund 4.

Kapitel 4

Hovedfund 3: Ny viden, opkvalificering og teknologiforståelse

I kommunesurveyen angiver 58 pct. af kommunerne, at de oplever udfordringer med at sikre tilstrækkelig viden om brug af ny teknologi [1]. Det samme billede tegner sig med praksisafdækningen, hvor udfordringerne typisk består i at finde viden om relevante eller nye teknologier samt viden om, hvordan teknologierne kan bruges bedst muligt i den sociale indsats. Når fagpersonerne ikke har tilstrækkelig viden om relevante teknologier, eller hvordan de skal bruges med børnene/de unge, kan det i sidste ende betyde, at teknologiernes potentialer for børnene/de unge ikke bliver forløst.

Metoder til at opnå ny og relevant viden om velfærdsteknologi på tilbuddene

På de adspurgte tilbud i vidensafdækningen er der forskellige metoder til at opnå viden om relevant teknologi til deres målgruppe.

De fleste af tilbuddene har medarbejdere, som har afsat timer til at arbejde med velfærdsteknologi og holde sig opdaterede på nye, relevante teknologier. Nogle af disse medarbejdere deltager i faglige netværk, hvor de sparrer med andre fagpersoner og henter inspiration til teknologier eller måder at bruge teknologien på til målgruppen. I tilfælde, hvor bestemte teknologier bliver rullet ud på tilbuddene i større skala med henblik på at blive brugt af mange af børnene/de unge, bliver der ofte udpeget 1-2 medarbejdere, som fungerer som superbrugere af de specifikke teknologier, og som kollegerne kan hente råd og vejledning hos.

På nogle tilbud er der ugentlige eller månedlige møder for alle medarbejdere i tilbuddet, hvor der fx drøftes pædagogiske problemstillinger, som kunne løses med teknologi, præsentation af teknologier (fx fra producenten bag eller fra medarbejdere, som har erfaring med produkterne) eller problematikker, relateret til teknologi, fx GDPR-regler.

Nogle gange forsøger medarbejdere og ledere at gentænke teknologier, som barnet/den unge allerede er tryk ved eller glad for at bruge. Fx havde en af børnene på et tilbud fået en talende robot i gave, som han var meget begejstret for. Sammen med drengen besluttede medarbejderne at bruge robotten til at fortælle om drengens aftenrutiner, hvorved drengens behov for struktur blev løst på en anderledes, mere motiverende måde, samtidig med at den understøttede selvstændighed ift. disse aftenrutiner.

Andre gange opstår idéerne fra medarbejdernes egne interesser, som de, qua deres viden om målgruppen og børnene/de unge, kan tilpasse til den pædagogiske indsats:

"Jeg er jo en legende sjæl, så nogle gange får jeg en god idé, [...] og så når jeg leger lidt med det, tænker jeg 'gud, det her kan godt bruges til noget pædagogisk'. Altså, det går begge veje. Nogle gange vil jeg jo rigtig gerne have mine kollegaer til at eksperimentere og undre sig og prøve noget og kaste sig ud i noget" (pædagog og it-konsulent, botilbud).

Ovenstående eksempel er bl.a. resulteret i, at der er påbegyndt et pædagogisk arbejde med droner for nogle af de unge med kognitive vanskeligheder, som en måde at træne koncentration. De oplevede desuden, at en ung med Tourettes syndrom havde langt færre symptomer, når han fløj med drone, fordi han skulle koncentrere sig, så den ikke faldt ned.

Ideer til nye teknologier kommer også fra pårørende, som har hørt om teknologier gennem pårørendenetværk eller deltagelse på hjælpemiddelmesser, eller fra skolen, hvor der bruges teknologier i undervisningsøjemed, som i ligeså høj grad vil kunne understøtte behov og aktiviteter i barnets fritid, altså på botilbuddet.

Kendskab til både teknologi og målgruppe

De IKT- og it-medarbejdere, der blev interviewet, fortalte alle, at det var afgørende for kvaliteten af deres arbejde, at de har et generelt målgruppekendskab, samt at de kender de børn/unge, der skal bruge teknologierne. I et af de kommunale tilbud kan de få it-support gennem kommunen, hvilket de er meget tilfredse med, men denne support relaterer sig udelukkende til tekniske udfordringer og løser altså ikke spørgsmål om, hvordan teknologierne kan være til gavn for målgruppen eller en del af den socialfaglige indsats.

Der er blandt respondenterne en helt klar diskurs om, at der tages udgangspunkt i barnet – også når der skal tages teknologi i brug. Fagpersonerne udtrykker, at de er meget opmærksomme på, om barnet er klar til teknologien og vil få gavn af den. Det kan fx være ift. at introducere nye teknologier for nogle af børnene med autisme eller ved brug af virtual reality til børn med sanseforstyrrelser. Der er derfor vigtigt at have viden om målgruppen samt de enkelte børn/unge for at tage de rette teknologier i brug på den rette måde. Det har i høj grad betydning for implementering af teknologien på sigt, at medarbejderne kan se meningen med teknologien hos barnet og medarbejderne. En respondent fortæller:

”Motivationen er der, når man kan se, det giver mening for barnet og os. Der synes jeg, at vi møder stor åbenhed omkring nye ting” (SOSU-medarbejder, botilbud).

Sidemandsoplæring og betydningen for pædagogerne teknologiske kultur

De fleste af de adspurgte tilbud har ikke systematisk opkvalificering af medarbejderne ift. brug af nye teknologier. De gør typisk brug af sidemandsoplæring, hvor nye medarbejdere følger en medarbejder og derigennem lærer om barnet og eventuelle hjælpemidler og teknologiske redskaber, knyttet til barnet. En respondent forklarer deres brug af sidemandsoplæring som alternativ til opkvalificering:

”Der er et stort personaleflow i vores branche, og det betyder, at det ikke bare er at sende personalet på kursus én gang for alle, og så er den hellige gral velforvaret; nu kan alle bruge GoTalk eller Dialognet. Sådan er det ikke. Det er en vedligeholdende proces, [...] hvor gamle medarbejdere laver sidemandsoplæring til dem, der kommer ind” (socialpædagog og faglig koordinator, botilbud).

Sidemandsoplæringen kan være det muliges kunst i en virkelighed med stor udskiftning af personale, mange vikarer, bred personalesammensætning med forskellige fagligheder – samt at disse botilbud er karakteriseret ved forskellige vagtlag, hvor nogle arbejder dag og nogle nat. Det kan gøre det være svært at få opkvalificeret alle på lige fod, fortæller en af lederne.

Sidemandsoplæringen betyder dog også, at vidensdelingen i høj grad kommer til at afhænge af medarbejderens kvalifikationer ift. teknologien og medarbejderens indstilling til dem. Er medarbejderen fascineret, ukritisk eller negativ over for teknologien? Dette kan ”smitte af” på den nye medarbejder og have betydning for, om og hvordan teknologien bliver implementeret fremadrettet i den sociale indsats.

Kompetencer ift. teknologiforståelse

En måde at imødekomme den "vedligeholdende proces", som respondenterne i citatet ovenover beskriver, er ved at give fagpersonalet kompetencer ift. *teknologiforståelse* frem for udelukkende i brugen af de specifikke produkter, som løbende udvikler sig og bliver skiftet ud [2, p. 15]. KL opfordrer ligeledes driftsledere til at prioritere tid og ressourcer i den daglige drift til opkvalificering af medarbejdernes digitale kompetencer [13, p. 14].

I forskningsprojektet *Technucation* (afsluttet 2015) blev der udviklet en model (TEKU) for teknologiforståelse, som peger på fire aspekter, der er vigtige at forholde sig til i arbejdet med mennesker og teknologi [17]. TEKU-modellen peger overordnet på, at der, foruden en redskabsorienteret anvendelse af teknologi (at kunne betjene teknologien), også er behov for at medarbejderne forstår teknologien, og hvilke konsekvenser den har for den faglige praksis.

De fire elementer i TEKU-modellen kan kort skitseres som:

- **Teknologi:** At lære teknologien at kende på sine egne præmisser gennem forskellige læringsstrategier. Det kan fx være kommunikationsteknologier, som beskrives af respondenterne i praksisafdækningen som udfordrende at lære og udvikle sammen med barnet. Forskellige strategier til at lære nye teknologier at kende kan understøtte en undersøgende og mindre teknologiforskrækket tilgang til kommunikationsteknologier. Nogle respondenter nævner, at de er bange for at ødelægge de avancerede, og ofte dyre, kommunikationsteknologier, og så det nemmere helt at lade være med bruge dem, fortæller en leder.
- **Engagement:** Medarbejderne skal udforske og reflektere over, hvilken forandring teknologien skaber i deres praksis. Fx kan en omverdenkontrol give et barn med motorisk funktionsnedsættelse følelsen af selvstændighed, fordi barnet pludselig selv kan lukke døren til sit værelse. Hvad betyder denne mulighed for barnets selvforståelse og for relationen mellem barn og fagperson? Omvendt påvirker medarbejderne også teknologien, og har fx stor betydning for, om teknologien bliver taget i brug og bidrager med den ønskede værdi.
- **Kompleksitet:** Når der introduceres nye teknologier, kan medarbejderne have en oplevelse af, at de ikke har indflydelse på, hvilken teknologi der bliver indført og hvorfor. Det er bl.a. med denne kompleksitet, at de forskellige forståelser af formålet med velfærdsteknologi på hhv. politisk og praksis-niveau udfordrer meningsfuldheden for medarbejderne, særligt når teknologien opleves som et benspænd. Dette viser sig at have stor betydning for implementeringen af teknologierne i praksis; en leder i praksisafdækningen forklarer, at teknologien skal være en aflastning i hverdagen, og når den så ikke virker eller ikke giver mening, så går man lynhurtigt over til at gøre det, man plejer.
- **Udvikling:** Fjerde og sidste perspektiv i TEKU-modellen handler om den påvirkning, teknologien har mellem fagpersonerne og på fagligheden, fx den socialpædagogiske faglighed. Det betyder, at fagpersonerne aktivt skal arbejde med, hvordan deres faglighed udvikler sig med teknologierne. Fx fører nye teknologier nye arbejdsopgaver med sig, som af nogle forstås som, at der bliver taget tid væk fra kerneopgaven, og af andre forstås som, at der netop frigives tid til kerneopgaven [15]. Teknologien kan også skabe forandringer i de faglige relationer medarbejderne imellem, fordi de har forskellige teknologiske kompetenceniveauer.

Undervisning i teknologiforståelse

Der pågår allerede et arbejde med at afprøve faget Teknologiforståelse i folkeskolen. Dels gennem et forsøg, gennemført af Børne- Undervisningsministeriet i 2018-2021, hvor eleverne

blev undervist i både brug af teknologierne gennem fx design, men også problemstillinger, der knytter sig til brugen af teknologierne, fx hvordan man "færdes sikkert" på nettet [20].⁴ Dels gennem et samarbejde mellem Danske Professionshøjskoler og Danske Universiteter bl.a. om opkvalificering af lærerne, så de kan undervise eleverne i teknologiforståelse [21].

Forskningsprojektet VIOL (2012-2015) havde til formål at udvikle og implementere undervisningsindhold, som sikrede, at alle studerende på Absalon (tidl. University College Sjælland, UCSJ) efter færdiggjort uddannelse havde tilegnet sig *technological literacy*, teknologiforståelse [8]. Projektet inkluderede uddannelserne for bl.a. pædagoger og ergoterapeuter, men fagbeskrivelserne for disse uddannelser, anno 2021, viser, at faget i dag typisk kun udbydes som valgfag [22].

Udvikling af produkter i samarbejde med producenterne

Nogle af tilbuddene afprøver produkter for forskellige producenter og giver feedback til dem ift., hvordan det passer til deres målgruppe. I en dansk forskningsartikel beskrives det, hvordan lignende tendens gør sig gældende på sundhedsområdet, hvor der er flere samarbejder mellem offentlige og private aktører, fordi samarbejdet skaber bedre og mere holdbare velfærdsteknologiske løsninger, både i forhold til udvikling og implementering af teknologierne [2, p. 21].

Ved at dele viden og erfaringer med producenterne kan ønsket om at gøre produkterne nemmere at bruge, rettes direkte til dem, der kan lave ændringen. En respondent forklarer, hvordan de har drøftet bl.a. GDPR-udfordringer med en producent, så producenten er opmærksom på det ift. udvikling af produktet. KL opfordrer desuden til, at produkterne er kompatible med eksisterende løsninger, og at der stilles større krav til leverandørerne om, at deres løsninger skal leve op til kravene til datasikkerheden, fx ved at indgå som en standarddel af kontrakten med leverandøren [13, p. 15].

Viden og teknologiforståelse som understøttelse af implementering

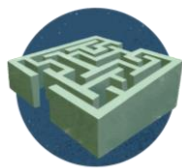
Praksisafdækningen viser, at der typisk ikke er en systematisk tilgang til opkvalificering og vidensindsamling på tilbuddene, hvor de mange steder gør brug af sidemandsoplæring i hverdagen. Det betyder, at enkelte medarbejders kompetencer og tilgange til teknologi får betydning for etableringen af den teknologiske kultur på arbejdspladsen og dermed, om teknologierne bliver taget i brug og understøtter barnet bedst muligt. Med andre ord har medarbejdernes teknologiske kompetencer og tilgang til teknologierne stor betydning for implementeringen. Med TEKU-modellen for teknologiforståelse fokuseres der på aspekter, som kan være med til at understøtte implementering af teknologi i praksis, bl.a. ved at gøre medarbejderne mere fortrolige med at tage nye teknologier i brug gennem forskellige læringsstrategier, og ved at styrke medarbejdernes forudsætninger for at forstå, hvordan teknologien skaber forandring i deres faglige praksis – og hvordan de selv er med til at påvirke teknologien og brugen af den.

⁴ Læs mere om projektet og resultaterne på EMUs hjemmeside: emu.dk/grundskole/teknologiforstaelse eller projektets egen hjemmeside www.tekforsoget.dk.

Kapitel 5

Hovedfund 4: Implementering og benspænd

I kommunesurveyen angiver 55 pct. af kommunerne, at de oplever udfordringer med at implementere de velfærdsteknologiske løsninger [1]. Med dette fjerde og sidste hovedfund præsenteres nogle af de benspænd, som tilbuddene skal lære at navigere i, så der skabes bedre forudsætninger for implementering.

Fire organisatoriske niveauer med betydning for implementering

Implementeringsprocessen kan anskues ud fra fire organisatoriske niveauer:

1. Det infrastrukturelle niveau
2. Det institutionelle niveau
3. Det interpersonelle niveau
4. Det individuelle niveau [23].

Fundene i praksisafdækningen skitseres ud fra disse fire niveauer i det følgende.

1. Det politiske niveau og praksis (infrastrukturelt niveau)

Det infrastrukturelle niveau handler om de rammer og strukturer, der er omkring det enkelte tilbud. Det kan fx være kommunal og national politik, geografi, lovgivninger, diskurser og paradigmer i samfundet.

Det tredje element i TEKU-modellen (beskrevet med hovedfund 3) handler om at opkvalificere medarbejderne til at kunne agere fagligt i relation til dette infrastrukturelle niveau. Hvis de fx oplever, at teknologierne kommer "oppefra", kan det blive svært at se meningen med teknologien, hvilket kan medføre en træg implementeringsproces [17].

Der kan også være andre dagsordener udtrykt i det infrastrukturelle niveau, som betyder, at arbejdet med teknologi bliver nedprioriteret, fx hvis det er svært at rekruttere nyt personale, som en leder forklarede.

2. Muligheder inden for rammerne af det enkelte tilbud (institutionelt niveau)

På det institutionelle niveau er det forhold på det enkelte tilbud, der er i fokus, fx ledelsesstruktur, størrelse af tilbud og lignende. Der er blandt praksisafdækningens respondenter forskel på, hvordan der prioriteres ift. teknologi og hjælpemidler. Nogle har ugentlige møder, hvor teknologi er på dagsordenen, andre har opkvalificeret pædagogisk personale til at fungere som it-konsulenter, og nogle samarbejder med producenter af teknologi osv.

Personaleflow gør det svært at vedligeholde et højt vidensniveau

En udfordring for implementering og anvendelse af velfærdsteknologi er personaleflow, manglende personale og udskiftning i personalegruppen. En leder forklarer, at de har to krav til nye ansatte: De skal vide noget om autisme, og de skal ikke have "skærmangst". Men samme leder måtte også erkende, at ved personalemangel blev kravet om ikke at have skærmangst nedprioriteret.

På et andet tilbud fortæller en medarbejder, at de har en bred personalesammensætning, og at der er en stor andel vikarer tilknyttet. Her er det vigtigt, at systemerne for teknologien er enkle, så det hænger sammen for personalet – så både nyt personale og vikarer kan være trygge ved at bruge teknologierne.

Ledelsens rolle

Ledelsen spiller en central rolle i forhold til at understøtte implementeringen. At være leder i en digital tid sætter krav til, at lederen kan tænke det digitale og teknologien ind på måder, der giver mening i hverdagen og værdi for borgerne [24]. Den digitale ledelse kan bl.a. beskrives ved, at:

- Ledelsen skal være nysgerrig på mulighederne for at integrere teknologiske løsninger som en del af det faglige arbejde.
- Ledelsen skal udfordre og tilskynde sine medarbejdere til at tænke det digitale ind i opgaveløsningen.
- Ledelsen skal skabe et åbent rum, hvor medarbejdere og ledelse kan drøfte resultater, etiske spørgsmål og faglige normer i tilknytning til digitalisering og teknologi.
- Ledelsen skal være opmærksom på, hvilke konsekvenser, reaktioner og dilemmaer medarbejderne står i til daglig i forhold til brug af teknologien [24].

Det handler både om at identificere de digitale ildsjæle, men også at skabe et trygt rum til udvikling og træning af brug af teknologierne for alle medarbejdere, uanset kompetenceniveau. En leder udtaler i et interview, at:

”Det kan være, de godt kan, men ikke vil, og så skal de have den rette form for motivation. Det kan også være, at de ikke kan, men gerne vil, og så skal de øve sig og træne og have noget støtte” (leder, botilbud).

Her er det tydeligt, at lederen er opmærksom på både motivation og kompetencer hos sine medarbejdere i forhold til brug af de velfærdsteknologiske løsninger. Studier fra sundhedsområdet viser, at manglende ledelsesmæssig opbakning, eller utilstrækkelig uddannelse af medarbejderne i at betjene teknologierne, kan betyde manglende effekt i implementering og anvendelse [25]. Det er derfor vigtigt, at der på de sociale tilbud etableres mulighed for, at medarbejderne kan vænne sig til og øve sig i brug af teknologierne.

3. Teknologiambassadører som kulturbærere på institutionen (interpersonelt niveau)

Vidensafdækningen viser, at det ikke kun er de to ovenstående niveauer, der har betydning, men i høj grad også det interpersonelle niveau, hvor fokus er på kultur. Kultur dækker over det enkelte tilbuds samarbejdsrelationer, kommunikation, vaner, værdier og normer. Ofte kræver arbejdet med at implementere velfærdsteknologi en del på dette niveau, da holdninger, vaner og arbejdsgange kan være udfordrende at ændre for både medarbejdere og ledelse [26]. Et eksempel fra vidensafdækningen er, at nogle tilbud anvender medarbejdere som særlige teknologiambassadører. Det kræver, at kulturen tillader, at nogle har særlig viden om et felt og kan lære andre op, uden at sætte den kollegiale relation på spil.

For at understøtte implementering og brug af velfærdsteknologi har nogle af tilbuddene fokus på aspekter, der læner sig op ad teknologiforståelse, i rekrutteringsfasen. Medarbejderne behøver ikke være gode til at bruge teknologi, men de skal have et åbent sind og være klar på at lære det.

På et andet tilbud viste et eksempel, hvordan det kan have betydning for barnet, når personalet har 'skærmangst' eller er 'berøringsangst'.

"Der var et barn nede på aflastning, som egentlig ikke havde brugt den der Tobii⁵ ret meget, og det var simpelthen, fordi personalet ikke vidste helt præcist, hvordan de skulle gøre, og så har man berøringsangst" (leder, botilbud).

I dette eksempel med Tobii'en kom der senere en medarbejder fra en anden afdeling, som var vant til at bruge teknologien, og introducerede kollegerne til den. Lederen forklarer videre om eksemplet:

"Hun var ikke berøringsangst i forhold til den her nye teknologi og med at kommunikere på den måde. Og den vej igennem fik hun så introduceret personalet til det, og nu kører det, og de bruger det, og man er ikke bange for at lave fejl, fordi det er jo bare at spørge barnet" (leder, botilbud).

På den måde har kollegaen fået skabt en ændring i kulturen omkring denne teknologi, bl.a. ved at vise sin egen undersøgende tilgang til teknologien og ved at åbne op for, at de kan spørge barnet til råds, hvilket de ikke havde gjort før.

4. Kompetenceløft hos personalet (individuel niveau)

Ifølge KL's afdækning af udfordringer i arbejdet med velfærdsteknologi [13] skal der også være et større fokus på opkvalificering af kompetencer – både hos den enkelte medarbejder og hos den samlede medarbejdergruppe. På et enkelt af tilbuddene er der en intern oplæring af medarbejdere ift. at bruge teknologi og teknologiforståelse generelt, men resten af respondenterne forklarer, at de ikke har nogen systematik eller strategi for opkvalificering af personalets teknologikompetencer, udover når der kommer et nyt produkt ind ad døren, som skal kunne betjenes (jf. det første element i TEKU-modellen, beskrevet med hovedfund 3).

Vidensafdækningen peger på, at ressourcer er centrale i forhold til implementering og brug af velfærdsteknologi. På de tilbud, der i høj grad anvender teknologiske løsninger i samspil med børnene, er der således afsat ressourcer til arbejdet med velfærdsteknologi. En respondent nævner fx:

"Hvis det skal gøres ordentligt – altså, de fleste tror, at det er noget med et knips og en installation, og så virker det, og så kan man det – man skal virkelig være indstillet på at kaste nogle ressourcer efter det" (pædagog og it-konsulent, botilbud).

På et af tilbuddene er der ansat to medarbejdere, der har fokus på brug af teknologi og anvendelsen af digitale læremidler. Begge medarbejdere har en pædagogisk baggrund, som de fortæller i interviews er nødvendig, for at de kan vide, hvordan teknologien bedst kan komme i spil for barnet i den konkrete praksis. De to medarbejdere afprøver, som led i deres arbejde, forskellige teknologier sammen med børnene og deres pædagogiske kollegaer for at finde de rette løsninger.

På et andet tilbud har ledelsen afsat 7 timer hver uge til, at to medarbejdere kan dykke ned i forskellige teknologier. Her arbejder medarbejderne i deres resterende arbejdstid direkte med

⁵ Kommunikationsteknologi med mulighed for alternativ betjening, fx øjenstyring.

børnene, så de har stort kendskab til deres målgruppes styrker og udfordringer samt den praksis, de skal anvende teknologien ind i. En medarbejder fortæller følgende om dette:

”Jeg kunne godt arbejde rigtigt meget med velfærdsteknologi, men jeg ville ikke kunne være lige så passioneret omkring det, hvis jeg ikke fik lov til at være sammen med borgerne. Og så tror jeg også, det gør noget for vores kollegaer, at vi ikke bare er konsulenter, som sidder fuld tid med velfærdsteknologi, men at vi rent faktisk er ude på gulvet også. Det tror jeg har rigtig meget at sige” (pædagog og it-konsulent, botilbud).

GDPR er et benspænd ude i praksis

En problemstilling, som går igen i alle praksisafdækningens interviews, er databeskyttelsesforordningen⁶, også kaldet GDPR. Respondenterne beskriver i højere grad GDPR-reglerne som en barriere i forhold til at udføre deres faglige arbejde med børnene/de unge frem for den retssikkerhedsforanstaltning, som reglerne har til formål at være. De oplever, at reglerne er uklare, og at denne uklarhed sommetider fører til, at gode idéer til brug af teknologi ikke kan udføres, fordi det tilsyneladende ikke kan lade sig gøre inden for rammerne af GDPR.

Fx beskriver et tilbud, hvordan de gerne ville arbejde med QR-koder, men måtte droppe teknologien, fordi de ikke mente, at det kunne lade sig gøre inden for reglerne om GDPR, mens et andet tilbud brugte QR-koder uden problemer ift. GDPR (se afsnittet om QR-koder i hovedfund 2).

Respondenternes udfordringer med GDPR afspejler en generel udfordring, som KL har præsenteret i kataloget *GDPR benspænd* med 40 konkrete eksempler fra landets kommuner [27]. Som løsning på disse benspænd har Datatilsynet⁷ offentliggjort en gennemgang af samtlige 40 benspænd med konkrete svar på, hvad der er op og ned [28]. En af hovedpointerne er, at man som fagperson skal vurdere, om teknologien, hvormed GDPR-benspændet opstår, tjener et sagligt formål [28]. Se eksempel nedenfor:

<p>Benspænd</p> <p>Medarbejdere i botilbud er i tvivl om, hvorvidt det er lovligt efter GDPR at hænge aktivitetsoversigter op, der viser, hvilke beboere der deltager i hvilke aktiviteter.</p>
<p>Datatilsynets svar</p> <p>Det vil normalt være uproblematisk at hænge sådan en oversigt op, fordi oplysningerne om, hvilken borger der deltager i hvilken aktivitet, ikke er følsomme eller i øvrigt særligt beskyttelsesværdige oplysninger. Endvidere tjener oversigten et sagligt formål</p>

Kilde: [28]

⁶ Formålet med lovgivningen er, at den enkelte borger beskyttes mod, at uvedkommende kan få adgang til følsomme eller fortrolige personoplysninger. Lovgivningen betyder samtidig, at institutioner kun må indhente de oplysninger om borgeren, der er nødvendige, og at oplysningerne skal håndteres på en måde, så kun dem, der har brug for oplysningerne, har adgang til dem [32].

⁷ Datatilsynet er den uafhængige myndighed, der fører tilsyn med, om kommuner, regioner og private virksomheder håndterer og opbevarer borgernes data sikkert.

Det er dog svært at vurdere i praksis, hvornår det tjener *et sagligt formål*, og KL forklarer i deres benspænds-katalog, at tilbuddene ofte 'går med livrem og seler', fordi der også er blevet indført sanktioner, hvis GDPR-reglerne overskrides.

"Derfor opstår der frygt og en overdreven forsigtighedskultur. I Danmark har man for første gang valgt at indføre strafferetlige sanktioner til offentlig myndigheder i form af bøder, når de løser myndighedsopgaver. [...] Derfor går kommunerne ofte med "livrem og seler" og får indført omstændige og unødvendige rutiner" [27].

En respondent fra praksisafdækningen forklarer det således:

"Nogle gange har vi jo noget teknologi, som virkelig kan ramme borgerne på den rigtig fede måde, og de kan få meget ud af det, og det kan kompensere, men så er der et benspænd, der hedder persondataloven" (pædagog og it-konsulent, botilbud).

Overordnet kan det siges, at børn med handicap, anbragt uden for hjemmet, har de samme datarettigheder som alle andre, og disse rettigheder skal beskyttes. Formålet med GDPR er ikke at fratage enkelte faggrupper muligheden for at bruge deres faglighed. Det handler om, at man i sit socialfaglige arbejde passer på borgernes oplysninger, men gør det på en måde, der er afpasset den situation, som borgeren står i. Det hele handler om at beskytte borgernes rettigheder – også de rettigheder, man har i en socialfaglig kontekst, siger Allan Frank, der er jurist og IT-sikkerhedsspecialist hos Datatilsynet [29].

Som fagperson er det derfor vigtigt at gøre sig nogle faglige overvejelser om, hvordan man har tænkt sig at bruge borgerens oplysninger, og forholde sig til, hvordan det tjener et sagligt formål, inden de gode idéer droppes helt. Dernæst kan man fx tage kontakt til den juridiske afdeling i kommunen og drøfte brugen med udgangspunkt i de faglige argumenter, som en af tilbuddene forklarer, at de gør. Et andet tilbud forklarer, at de kommer på et årligt kursus i GDPR, hvormed de får forudsætninger for at træffe en faglig vurdering af, hvordan teknologierne kan tages i brug inden for rammerne af GDPR.

Fokus på implementering på de fire niveauer

I det brede arbejde med implementering af velfærdsteknologi viser vidensafdækningen samlet set, at der er behov for opmærksomhed på alle organisatoriske niveauer med særligt fokus på ledelsens rolle, kompetencer hos fagpersonale, arbejdsgange (herunder arbejdsgange i forhold til GDPR) og et kontinuerligt fokus på, at arbejde med implementering og forankring af velfærdsteknologien i den enkelte praksis.

Inspiration til projekter med velfærdsteknologi fra voksenhandicapområdet

KL, BUPL, FOA m.fl. har indgået et samarbejde (Fremfærd), som bl.a. står for at iværksætte projekter og formidle viden om kerneopgaverne i den kommunale praksis. Som en del af samarbejdet er der blevet iværksat et projekt om velfærdsteknologi i dag- og botilbud for voksne. Med projektet er der afprøvet forskellige teknologiske løsninger på voksenhandicapområdet, bl.a. sansestimulerende teknologier, virtuelle cykelture, træningsfliser samt interaktive skærme til kommunikation og planlægning. På baggrund af erfaringerne fra projektet er der blevet udarbejdet materialer vedrørende implementering af velfærdsteknologi, som kan findes på platformen Viden På Tværs (www.vpt.dk).

Kapitel 6 Efter vidensafdækningen

Af kommunesurveyen fremgår det, at omkring halvdelen af landets kommuner oplever udfordringer med at sikre tilstrækkelig viden om velfærdsteknologi samt udfordringer med implementering [1]. I de forgående kapitler 2-5 er der blevet præsenteret fire hovedfund, som har relevans ift. at sikre viden om og implementering af velfærdsteknologiske løsninger for børn og unge med handicap i anbringelse.

I denne opsamling peges der på nogle af de væsentligste pointer ift. at give børnene/de unge, medarbejderne og ledelsen bedre forudsætninger for at etablere en praksis, hvor teknologien understøtter og fremdriver den sociale indsats dér, hvor det giver allermost mening.

Teknologiforståelse som et skridt på vejen til bedre implementering af velfærdsteknologi på området for børn og unge med handicap i anbringelse

Praksisafdækningen tegner et billede af, at de forskellige aktører har forskellige forståelser af, hvad velfærdsteknologi kan gøre for børn/unge med handicap. En opsummering af pointerne fra respondenterne er, at der skal tages udgangspunkt i barnets *ressourcer* (hvad er muligt for barnet?), *behov* (hvordan kan teknologien kompensere barnet og dets funktionsnedsættelse, enten direkte eller gennem en pædagogisk tilrettelagt indsats?) og *ønsker* (hvad vil barnet gerne kunne? Hvad interesserer barnet sig for?). Det betyder, at kendskab til målgruppen og den enkelte er afgørende for at forløse det potentiale, de mange forskellige typer teknologier rummer [2].

Dermed kommer medarbejderen og barnet til at spille en afgørende rolle i processen med at implementere teknologierne. Denne afgørende rolle skal anerkendes og tænkes ind i implementeringsprocessen, særligt når teknologierne bliver rullet ud i stor skala på baggrund af et påvist potentiale for en bestemt teknologi (i modsætning til, når teknologierne bliver taget i brug med udgangspunkt i det enkelte barn).

I denne proces viser de fire hovedfund, at der er behov for opkvalificering af særligt medarbejdere og evt. ledere. Opkvalificeringen skal dog ikke kun ske med henblik på specifikke teknologier, som det typisk sker i dag (den redskabsorienterede brug af teknologi, som udgør T'et i TEKU-modellen, beskrevet i hovedfund 3). Praksisafdækningen peger på, at personaleflow, vagttag og en ikke-systematisk tilgang til teknologikompetencer kræver, at opkvalificeringen skal ske med henblik på generel teknologiforståelse. Forventningen fra forskningsprojektet bag TEKU-modellen samt KL m.fl. er, at der kan skabes en kultur, som er mere nysgerrig og undersøgende og mindre teknologiforskrækket. Dette kræver, at der bliver afsat ressourcer til at lære teknologierne at kende samt forstå, hvordan teknologierne spiller ind i den sociale indsats for børnene/de unge på tilbuddene, så de løfter indsatsen bedst muligt.

Referencer

- [1] Socialstyrelsen, 2021, »Udfordringer i forhold til børn og unge på det specialiserede socialområde – kommunale perspektiver«.
- [2] Styrelsen for Forskning og Uddannelse, 2018, »Analyse og kortlægning af forskning mv. vedr. velfærdsteknologi«.
- [3] Socialstyrelsen, 2021, »Hjælpeområdene - Begreber« [Online]. Hent: <https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/hjaelpemiddelområdet/hjaelpemiddelområdet-1/begreber> [Læst nov. 2021].
- [4] S. Heilesen, 2013, »Om internationale forsknings- og udviklingsprojekter inden for velfærdsteknologi«, Roskilde Universitet.
- [5] Kommunernes Landsforening, 2021, »Fælleserklæring om velfærdsteknologi«.
- [6] K. Ø. Lassen, G. Odderup, P. Christensen og S. Riiser, 2018, »Afdækning af det velfærdsteknologiske område i Sundhed & Omsorg og på professionsuddannelserne til ergoterapeut, fysioterapeut og sygeplejerske, VIA Sundhed«, VIA University College.
- [7] J. Aaen, J. A. Nielsen og K. T. Elmholdt, 2018, »10 år med velfærdsteknologi: Strategi og praksis«, *Samfundslederskab i Skandinavien*, årg. 33, nr. 3, s. 236-259.
- [8] K. Eriksen, 2015, »Velfærdsteknologi i arbejde og uddannelse – analyser og erfaringsopsamling på tværs af professioner« University College Sjælland og Roskilde Universitet.
- [9] Hillerød Kommune, 2019, »Hillerød Kommune. Handicappolitik og handleplan 2020-2022«.
- [10] Region Hovedstaden, 2020, »Rammeaftale Hovedstadsregionen. Det specialiserede socialområde og specialundervisning« [Online]. Hent: <https://www.rammeaftale-h.dk/da/rammeaftale/rammeaftale-2021-2022/> [Læst nov. 2021].
- [11] Frederikssund Kommune, 2021, »Hjælpeområder, forbrugsgoder, boligændringer og velfærdsteknologi« [Online]. Hent: <https://www.frederikssund.dk/Borger/Voksne--aeldre/Voksne-med-saerlige-behov/Dag--og--doegntilbud/kvalitetsstandarder---stoette-til-voksne-2021/hjaelpemidler-forbrugsgoder-og-boligaendringer> [Læst nov. 2021].
- [12] E. Udengaard, H. Styrbak og M. Andersen, 2012, »Velfærdsteknologi, borger og hjælper« i H. Kallesøe og A. K. Petersen (red.), *Teknologi. Mennesker. Faglighed – muligheder og udfordringer i løsning af velfærdsopgaver*, ViaSysteme, s. 199-230.
- [13] Kommunernes Landsforening, 2017, »12 udfordringer i forbindelse med velfærdsteknologi og løsningsforslag«.
- [14] K. Lee, S. W. Jørgensen og C. J. Brandt, 2021, »Relationer og velfærdsteknologi« i E. A. Hvidt, J. Søndergaard og A. Grønning (red.), *Relationer i sundhedsvæsenet - hvorfor og hvordan?*, Samfundslitteratur, s. 67-83.

- [15] Socialpædagogerne, 2019, »Velfærdsteknologi«, *Socialpædagogen*, nr. 76. årgang, december 2019.
- [16] H. G. Corneliussen og K. Dyb, 2017, »Om teknologien som ikke fikk være teknologi – diskurser om velfærdsteknologi« i J. R. Andersen, E. Bjørhusdal, J. G. Nesse og T. Årethun (red.), *Immateriell kapital. Fjordantologien 2017*, Universitetsforlaget, s. 165-181.
- [17] C. Hasse og L. Brok (red.), 2015, *TEKU-MODELLEN. Teknologiforståelse i professionerne*, U Press.
- [18] S. Skoubo, 2020, »Evaluering af Robotprojektet 2020«, Muskelsvindfonden.
- [19] B. D. Austrung, 2015, »Specialpædagogik og digital literacy« i K. Krageskov Eriksen, M. Hansbøl, N. H. Helms og M. Vestbo (red.), *Velfærd, teknologi og læring i et professionsperspektiv*, UCSJ Forlag, s. 257-271.
- [20] Børne- og Undervisningsministeriet, 2021, »Forsøg med teknologiforståelse i folkeskolens obligatoriske undervisning. Slutevaluering«.
- [21] D. Basballe, M. Caspersen, B. Hansen, M. Hjorth, O. Iversen og K. Kanstrup, 2021, »Gap-analyse af teknologiforståelse i det danske uddannelsessystem fra grundskole til ungdomsuddannelser«, Danske professionshøjskoler og Danske Universiteter.
- [22] Professionshøjskolen Absalon, 2021, »Studieordning for uddannelsen til Professionsbachelor som pædagog (gældende pr. 1.11.21)«.
- [23] Socialstyrelsen, 2019, »Ramme for implementering – Socialstyrelsens implementeringsguide«.
- [24] Kommunernes Landsforening, 2020 »Ledelse i en digital tid«.
- [25] T. Fredskild (red.), 2013, *Velfærdsteknologi i sundhedsvæsenet*, Gads Forlag.
- [26] O. Tafdrup og C. Hasse, 2012, »Praksislæring af teknologiske artefakter« i K. D. Søndergaard og C. Hasse (red.), *Teknologiforståelse – på skoler og hospitaler*, Aarhus Universitetsforlag, s. 205-237.
- [27] Kommunernes Landsforening, 2020, »Eksempelkatalog: GDPR Benspænd«.
- [28] Datatilsynet, 2020, »KL's GDPR-benspænd. Datatilsynet tager stilling til de enkelte benspænd«.
- [29] Socialpædagogerne, 2019, »Datatilsynet: Kommunerne bør løsne livremmen« [Online]. Hent: <https://socialpaedagogen.sl.dk/arkiv/2018/12/datatilsynet-kommunerne-boer-loesne-livremmen/> [Læst nov. 2021].
- [30] Regeringen og Finansministeriet, 2018, »Digital service i verdensklasse«.
- [31] Regeringen, Kommunernes Landsforening og Danske Regioner, 2019, »Digitaliseringspagten«.
- [32] Datatilsynet, u.å., »Lovgivning« [Online]. Hent: <https://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/lovgivning> [Læst nov. 2021].

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen

Edisonsvej 1

5000 Odense C

Tlf.: 72 42 37 00

www.socialstyrelsen.dk